

Ks. RYSZARD SADOWSKI SDB
Wydział Filozofii Chrześcijańskiej, UKSW - Warszawa
BARTŁOMIEJ SKOWROŃSKI
Wydział Nauk Pedagogicznych, UKSW - Warszawa

POCYSTERSKIE OPACTWO W ŁĄDZIE JAKO CENTRUM KULTURY. ANALIZA AKTUALNEJ OFERTY KULTURALNEJ

Duże zainteresowanie ofertą kulturalną proponowaną w pocysterskim opactwie w Łądzie było impulsem do podjęcia szerszych badań na temat aktualnie proponowanej oferty oraz przygotowywanej poszerzonej propozycji kulturalnej. Struktura niniejszego opracowania składa się z czterech części odpowiednio prezentujących: charakterystykę pocysterskiego zespołu klasztornego w Łądzie nad Wartą; metodologię badań własnych; analizę opinii respondentów na temat jakości aktualnej oferty kulturalnej pocysterskiego opactwa w Łądzie oraz podsumowanie. Do opracowania dołączone zostało narzędzie w postaci kwestionariusza ankiety*.

1. CHARAKTERYSTYKA POCYSTERSKIEGO ZESPOŁU KLASZTORNEGO W ŁĄDZIE NAD WARTĄ

Pocysterski klasztor w Łądzie nad Wartą jest zabytkiem o wysokich walorach historycznych, naukowych, artystycznych i dydaktycznych, mającym duże znaczenie dla dziedzictwa kulturowego Polski. Łądzki zabytek ma utrwaloną, wysoką pozycję w świadomości społecznej i stanowi źródło inspiracji dla kolejnych pokoleń Polaków, ukazując wspólnotę dziejów naszej ojczyzny na przestrzeni historii.

Obecność grodu w Łądzie datuje się już na VIII w. p.n.Ch., natomiast pierwsza pisemna wzmianka o Łądzie została zamieszczona w bulli Innocentego II *Ex commisso nobis a Deo* w roku 1136. Potwierdzono tam istnienie słowiańskiego grodu Lenda, który bronił przeprawy przez Wartę na szlaku bursztynowym. Początki klasztoru cysterskiego w Łądzie sięgają ostatniej ćwierci XII w., kiedy to na zaproszenie księcia Mieszka III Starego przybyli tu pierwsi cystersi z Łekna,

*Autorzy wyrażają szczególne podziękowania ks. Markowi Babiczowi SDB opiekunowi łądzkiego koła przewodników i członkom tego koła za pomoc w przeprowadzeniu ankiety oraz alumnowi Rafałowi Chabowskiemu SDB za pomoc we wprowadzeniu danych do programu SPSS.

a po refundacji opactwa w 1196 r. z Altenbergu k. Kolonii. Po roku 1350 z inicjatywy starosty generalnego Wielkopolski Wierzbięty z Paniewic, przy wsparciu Kazimierza Wielkiego, biskupa gnieźnieńskiego Jarosława Bogorii Skotnickiego i rycerstwa wielkopolskiego, znacząco rozbudowano klasztor w stylu gotyckim, nadając mu aktualne rozplanowanie. W roku 1551 niemieccy cystersi opuścili Łąd w proteście przeciwko polonizacji opactwa¹.

Od drugiej połowy XVII w. rozpoczyna się barokizacja opactwa, którą zainicjował opat Jan Zapolski, inicjując przebudowę kościoła wg projektu Józefa Szymona Bellottiego. Obecny kształt klasztor i kościół zawdzięczają Antoniemu Mikołajowi Łukomskiemu, który będąc opatem Łądu w latach 1697-1750 doprowadził opactwo do rozwoju². W roku 1819, decyzją cara Aleksandra I, dokonano kasaty klasztoru. Hrabia Waław Gutakowski nabył podupadające zabudowania klasztorne w roku 1850 i sprowadził do nich kapucynów, którzy za aktywne poparcie powstania styczniowego zostali zesłani w roku 1864 na Syberię. Niszczące mury łądzkiego opactwa odkupił w roku 1888 biskup kujawsko-kaliski Aleksander Bereśniewicz i w roku 1890 erygował przy łądzkim kościele parafię diecezjalną. W roku 1921 bp Stanisław Zdzitowiecki przekazał klasztor salezjanom, którzy rozpoczęli odbudowę klasztoru i prowadzili tu dzieła wychowawcze. W czasie II wojny światowej naziści zorganizowali tu obóz przejściowy dla duchowieństwa katolickiego (1939-1941), a następnie szkołę Hitlerjugend. Od roku 1952 w klasztorze mieści się Wyższe Seminarium Duchowne Towarzystwa Salezjańskiego³.

Architektura i dzieła sztuki obecne w Łądzie stanowią materialne świadectwo spotkania i przenikania w tym miejscu różnych obszarów i środowisk artystycznych europejskiej kultury okresu średniowiecza i doby nowożytnej. Ich obecność zauważyć dziś można w unikatowym kształcie kapitułarza i niezwyklej dekoracji malarskiej oratorium św. Jakuba, a także w wysokiej klasy architekturze kościoła i dekoracji jego wnętrza, ze szczególnym podkreśleniem realizacji stiukowych i polichromii sklepień⁴. O znaczeniu łądzkiego klasztoru dla dziedzictwa polskiej kultury najlepiej świadczy wpisanie go na listę Pomników Historii (rozporządzenie Prezydenta RP z 17.06.2009 r.).

Wartość tego zabytku została dostrzeżona także na poziomie ponadnarodowym. Łąd znalazł się na trasie zatwierdzanych przez Radę Europy dwóch *Europejskich szlaków kulturowych*. Instytucje europejskie nadają ten tytuł szlakom o szczególnym znaczeniu dla europejskiej tożsamości, kultury i wspólnego dziedzictwa. Łądzki klasztor został uznany za miejsce na tyle ważne dla kultury europejskiej, że znalazł się na polskim odcinku *Szlaku cysterskiego* oraz *Drodze św.*

¹ Por. M. Chmielewski, J. Nowiński, *Zespół klasztorny w Łądzie nad Wartą*, Wydawnictwo „Epigraf”, Łódź 2003, s. 4-5.

² Por. J. Nowiński, *Nagrobek opata-mecenasa Mikołaja Antoniego Łukomskiego w pocysterskim kościele w Łądzie nad Wartą*, Biuletyn Historii Sztuki (2008)3-4, s. 385-406.

³ Por. *Salezjanie w Łądzie 1921-2011*, red. J. Nowiński, Tamkapress, Warszawa-Łąd 2011.

⁴ Por. J. Nowiński, *Łąd nad Wartą*, Tamkapress, Warszawa 2009.

*Jakuba*⁵. Opactwo łądzkie znalazło się także na *Szlaku bursztynowym*, który nie otrzymał wprawdzie tytułu *Europejskiego szlaku kulturowego*, ale ma międzynarodowy charakter i łączy kraje basenu Morza Bałtyckiego i Morza Śródziemnego⁶. Stale rosnące w Polsce zainteresowanie czynną turystyką o charakterze historycznym stało się przyczyną powołania do życia polskiego szlaku kulturowego o nazwie *Szlak Piastowski*, na trasie którego usytuowanych jest kilka Pomników Historii, m.in. Łąd⁷. Umieszczenie tego zabytku na tak licznych szlakach kulturowych ukazujących dziedzictwo regionu, Polski i Europy wskazuje nie tylko na obiektywną wartość łądzkiego zabytku, ale także na jego stale rosnącą popularność zarówno wśród specjalistów, jak i licznych rzesz turystów nawiedzających łądzkie opactwo każdego roku.

Opactwo pocysterskie zbudowane zostało na terenie wyjątkowo cennym przyrodniczo, który jest chroniony w ramach sieci Natura 2000. W Łądzie spotykają się dwa obszary chronione: *Dolina Środkowej Warty* - PLB300002 oraz *Ostoja Nadwarciańska* - PLH300009⁸. Wysokich walorów krajobrazowych otoczenia klasztoru strzeże ustanowiony w 1995 r. *Nadwarciański Park Krajobrazowy*. Nadwarciańskie łąki nie tylko stanowią piękną oprawę natury dla dzieła kultury, którym jest łądzki zabytek. Łąki te są terenami lęgowymi dla wielu gatunków awifauny. Międzynarodowa federacja organizacji zajmującej się ochroną ptaków i ich siedlisk *Bird Life International* nadała *Nadwarciańskiemu Parkowi Krajobrazowemu* rangę ogólnoswiatową - *Globaly Important Bird Areas*. Na obszarze *Doliny Środkowej Warty* zaobserwowano ponad 230 gatunków ptaków, z czego ponad połowa to gatunki lęgowe, a 42 spośród nich wymienione są w załączniku I Dyrektywy Ptasiej⁹.

Towarzystwo Salezjańskie będące właścicielem łądzkiego klasztoru dba o właściwe promowanie i udostępnianie tego zabytku. Przygotowany jest kompleksowy projekt renowacji zabudowań i otoczenia pocysterskiego opactwa i jego adaptacji na centrum kulturalno-edukacyjnego. W zamierzeniu właścicieli, łądzki klasztor ma na nowo stać się dla wschodniej Wielkopolski tętniącym życiem ośrodkiem kulturotwórczym, który w otoczeniu unikalnej przyrody promieniuje wysoką kulturą duchową i materialną.

⁵ Por. oficjalna witryna Szlaku Cysterskiego w Polsce: <www.szlakcysterski.org>, (data dostępu: 12.10.2013); por. także *Drogi św. Jakuba w Polsce*, <www.camino.net.pl/camino-polska/>, (data dostępu: 12.10.2013).

⁶ Por. *Szlaki kulturowe. Szlak bursztynowy*, <www.szlaki-kulturowe.pl/szlak_bursztynowy.html>, (data dostępu: 12.10.2013).

⁷ Por. oficjalna witryna Szlaku Piastowskiego: <www.szlakpiastowski.com.pl>, (data dostępu: 12.10.2013).

⁸ Por. Instytut na Rzecz Ekorozwoju, *Katalog obszarów Natura 2000*, <www.obszary.natura2000.org.pl>, (data dostępu: 12.10.2013).

⁹ Por. *Nadwarciański Park Krajobrazowy*, <www.regionwielkopolska.pl/katalog-obiektow/nadwarcianski-park-krajobrazowy.html>, (data dostępu: 12.10.2013); por. także *Nadwarciański Park Krajobrazowy*, <www.gminaladek.pl/?page_id=1078>, (data dostępu: 12.10.2013).

Właściciele są przekonani, że prace renowacyjne pozwolą utrwalić i pełniej ukazać walory artystyczne zabytkowego zespołu klasztornego, a prace konstrukcyjno-adaptacyjne umożliwią zupełnie nowy sposób funkcjonowania tego zabytku. Z miejsca kilkugodzinnych wizyt miłośników historii, sztuki i przyrody, Łąd stanie się centrum kulturalno-konferencyjnym, w którym będą mogły odbywać się nawet kilkudniowe konferencje naukowe, zjazdy szkoleniowe, pobyty dzieci i młodzieży w ramach tzw. „zielonych szkół” oraz lekcje historii i historii sztuki. Będzie można realizować tu plenery malarskie, warsztaty fotograficzne i kaligraficzne oraz wszelkiego rodzaju działalność związaną z edukacją kulturową i przyrodniczą. Planowana adaptacja klasztoru przewiduje stworzenie kilku sal konferencyjnych, nową aranżację biblioteki i utworzenia nowoczesnej czytelnicy w celu udostępnienia bogatych zbiorów klasztornej ksiąźnicy. Planowane jest przygotowanie bazy noclegowej i zaplecza gastronomicznego dla ok. 70 osób. Rewitalizacja ogrodów klasztornych i stworzenie przyrodniczych i kulturowych ścieżek edukacyjnych w klasztorze i ogrodzie będzie stanowić dobre uzupełnienie przyrodniczej oferty edukacyjnej proponowanej przez Ośrodek Edukacji Przyrodniczej znajdujący się w sąsiedztwie klasztoru.

2. METODOLOGIA BADAŃ WŁASNYCH

Celem niniejszych badań jest uzyskanie wiedzy na temat jakości oferty kulturalnej proponowanej obecnie osobom zwiedzającym Pocysterskie Opactwo w Łądzie, zbadanie turystycznych oczekiwań zwiedzających, a następnie ocena atrakcyjności przygotowywanych propozycji w celu poszerzenia oferty kulturalnej, która lepiej odpowie na oczekiwania odbiorców. Z propozycją przeprowadzenia takich badań wystąpił do Towarzystwa Naukowego Franciszka Salezego Rektor Wyższego Seminarium Duchownego, które mieści się w łądzkim klasztorze.

W związku z tak sformułowanymi celami badawczymi, zostały określone następujące pytania badawcze: jakie formy oferty kulturalnej są najchętniej wybierane przez osoby zwiedzające opactwo? Jaki jest stopień satysfakcji z poziomu oferty kulturalnej obecnie proponowanej w opactwie w Łądzie? Jakie formy oferty kulturalnej są najbardziej oczekiwane przez osoby zwiedzające opactwo? Jak respondenci oceniają atrakcyjność planowanych nowych form oferty kulturalnej? Ze względu na brak jakichkolwiek badań w omawianej tematyce, poniższe hipotezy badawcze zostały sformułowane na podstawie uogólnień wynikających z obserwacji.

Jak podaje E. Babbie hipoteza to „określone, weryfikowalne oczekiwanie co do rzeczywistości, sformułowane na bazie ogólniejszego stwierdzenia; szerzej – przewidywanie dotyczące natury rzeczy wyprowadzone z teorii”¹⁰. Wysłunięto zatem następujące hipotezy badawcze: H1 najchętniej wybieranymi formami oferty kulturalnej są: zwiedzanie klasztoru oraz kościoła; H2 najbardziej oczekiwanymi

¹⁰ E. Babbie, *Podstawy badań społecznych*, tłum. W. Betkiewicz, PWN, Warszawa 2009, s. 547.

formami oferty kulturalnej dla osób młodych, tj. do 45 roku życia, są różne rodzaje sztuki widowiskowej, takiej jak przedstawienie teatralne; H3 dla osób powyżej 46 roku życia najbardziej oczekiwanymi formami są: możliwość korzystania ze zbiorów bibliotecznych oraz udział w sympozjach i wystawach; H4 planowane nowe formy oferty kulturalnej wydają się w podobnym stopniu atrakcyjne dla wszystkich zwiedzających.

W badaniach, które zostały przeprowadzone w dniach od 4 sierpnia do 4 września 2013 roku, posłużono się metodą sondażu diagnostycznego, wykorzystaną techniką była ankieta, zaś narzędziem – kwestionariusz ankiety skonstruowany dla potrzeb tych badań. Należy stwierdzić, że udział w badaniach był anonimowy i dobrowolny.

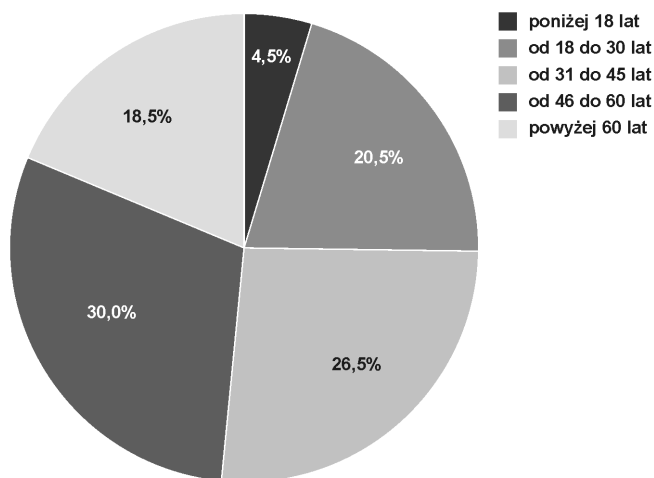
Narzędzie badawcze zostało przygotowane w języku polskim, w związku z tym zagraniczni turyści, którzy odwiedzili w tym czasie pocysterskie opactwo w Łądzie, nie byli proszeni o jego wypełnienie. Kwestionariusz ankiety składa się z 10 pytań oraz metryczki dotyczącej charakterystyki respondenta. Pytania można podzielić na dwie zasadnicze grupy od 1 do 4 oraz od 5 do 10. W pierwszej grupie umieszczono pytania dotyczące obecnej oferty kulturalnej. Pytano o ilości wizyt w łądzkim zabytku w ciągu 2 ostatnich lat, formy oferty kulturalnej i wielokrotność skorzystania z nich. Pytano też o ocenę poziomu zaoferowanych propozycji kulturalnych. W drugiej grupie pytań respondenci odpowiadali na pytanie, czy byłiby zainteresowani poszerzoną ofertą kulturalną łądzkiego klasztoru. Ponadto przedstawiono im nowe propozycje kulturalne, pytając, czy byłiby nimi zainteresowani oraz jak oceniają stopień ich atrakcyjności. Na koniec stawiano pytanie, czy zdaniem respondentów nowe propozycje kulturalne wpłyną na zwiększenie liczby zwiedzających oraz proszono o ocenę kryteriów, którymi kierują się turyści przy decyzji o wyborze zwiedzanych zabytków. Szczegółowy opis proponowanych nowych form oferty kulturalnej zostanie przedstawiony w kolejnych częściach publikowanych badań. Należy zaznaczyć, że wyniki badań będą publikowane w cyklu artykułów, którego ten jest pierwszą częścią.

Badana grupa

Badaną grupę stanowiło łącznie 725 osób, z czego 200 mieszkańców Łądu i najbliższej okolicy oraz 525 osób przyjezdnych. Wśród mieszkańców Łądu było 111 kobiet (55,5%) oraz 85 mężczyzn (42,5%), 4 osoby nie odniosły się do pytania o płeć. W grupie osób przyjezdnych zaś były 293 kobiety (55,8%) i 179 mężczyzn (34,1%), w grupie tej aż 53 osoby nie odpowiedziały na pytanie o płeć.

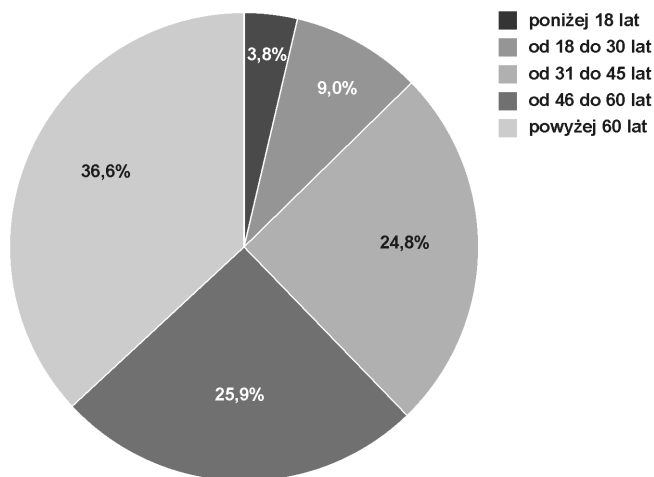
Na wykresie nr 1 został przedstawiony szczegółowy opis badanej grupy mieszkańców Łądu i najbliższej okolicy w zależności od wieku¹¹.

¹¹ Wszystkie wykresy i tabele zamieszczone w niniejszym opracowaniu oparte są o badania własne przeprowadzone w Pocysterskim Opactwie w Łądzie w dniach 4.08.2013 – 4.09.2013.

Wykres nr 1. Wiek mieszkańców Łądu, którzy wzięli udział w badaniach.

Analizując dane z wykresu nr 1 i nr 2 należy stwierdzić, że w obu grupach około 4% respondentów stanowiła młodzież poniżej 18 roku życia¹²; w grupie mieszkańców Łądu 20,5% stanowiły osoby w wieku od 18 do 30 lat; 26,5% osoby w wieku od 31 do 45 lat; 30,0% stanowiły osoby w wieku od 46 do 60 roku życia, zaś w grupie osób powyżej 60 roku było blisko 19,0%.

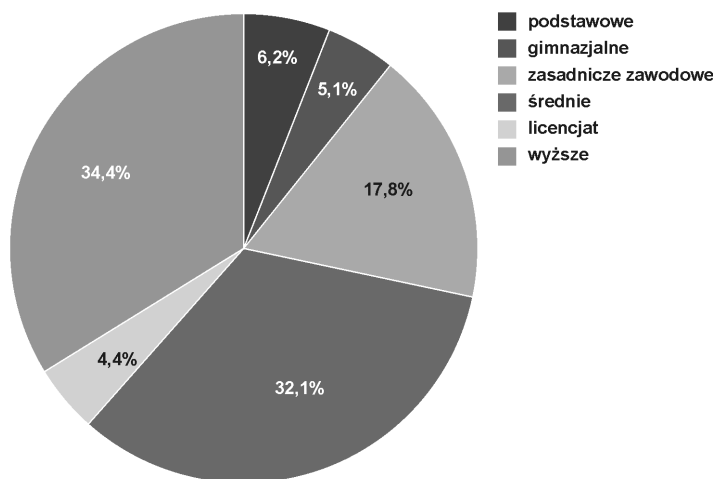

Wykres nr 2. Wiek respondentów z grupy osób przyjezdnych.

¹² Grupę wiekową „poniżej 18 roku życia” stanowiły osoby w wieku 13-17 lat.

W grupie osób przyjezdnych natomiast blisko 9,0% stanowiły osoby w wieku od 18 do 30 lat; 24,8% osoby w wieku od 31 do 45 lat; 25,9% osoby w wieku między 46 a 60 rokiem życia oraz 36,6% stanowiły osoby powyżej 60 roku życia. Można zatem stwierdzić, że różnica dotyczy osób powyżej 60 roku życia – proporcja takich osób jest większa w grupie przyjezdnych.

Wykształcenie osób badanych (obie grupy łącznie) jest zróżnicowane. Najwięcej osób ma wykształcenie wyższe (34,3%) oraz średnie (32,1%). Wykształcenie na poziomie licencjatu ma niespełna 4,4% badanych; zasadnicze zawodowe – 17,8%; gimnazjalne około 5,1%; zaś podstawowe 6,2% wszystkich badanych. Rozkład wyników w zależności od wykształcenia prezentuje wykres nr 3.

Wykres nr 3. Wykształcenie osób badanych N=725.

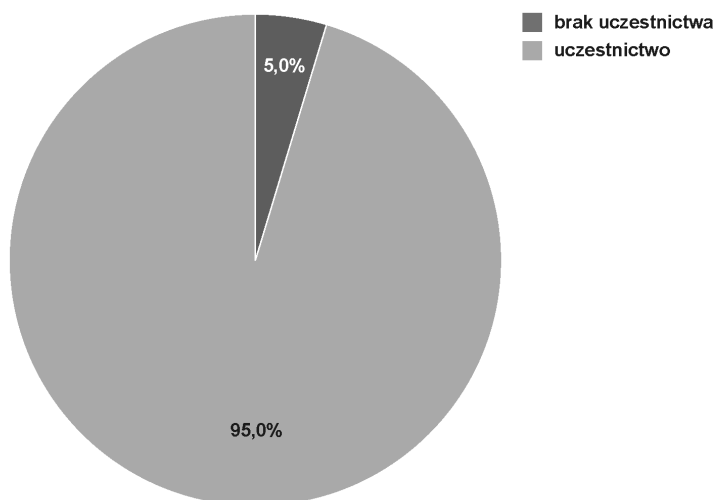
W grupie osób, którą stanowili mieszkańcy Łądu, 8 (4,0%) ma wykształcenie podstawowe; także 8 (4,0%) – wykształcenie gimnazjalne; 41 osób (20,5%) ma wykształcenie zawodowe; 78 osób (39,0%) – wykształcenie średnie, 11 respondentów (5,5%) – wykształcenie licencjackie i 54 osoby (27,0%) – wykształcenie wyższe. Wśród osób przyjezdnych 37 respondentów określiło swoje wykształcenie jako podstawowe (7,0%); 29 osób (5,5%) – wykształcenie gimnazjalne; 88 osób (16,8%) – wykształcenie zawodowe; 155 respondentów (29,5%) – wykształcenie średnie; 21 osób (4,0%) podało, iż ma wykształcenie licencjackie, a aż 195 respondentów (37,1%) określiło swoje wykształcenie jako wyższe.

3. ANALIZA OPINII RESPONDENTÓW NA TEMAT JAKOŚCI AKTUALNEJ OFERTY KULTURALNEJ

W niniejszej części zostaną przedstawione analizy dotyczące jakości obecnej oferty kulturalnej pocysterskiego opactwa w Łądzie. W porównaniach grupowych zostaną uwzględnione cztery kryteria: miejsce zamieszkania, płeć, wiek i wykształcenie.

3.1. Korzystanie z form oferty kulturalnej

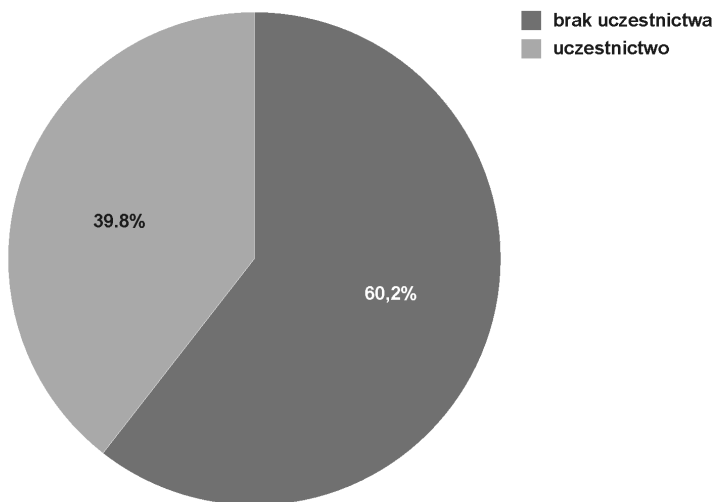
Korzystanie z jakiegokolwiek z form oferty kulturalnej w opactwie pocysterskim w Łądzie w ostatnich dwóch latach przy uwzględnieniu kryterium, którym jest miejsce zamieszkania przedstawia się odmiennie w grupie mieszkańców Łądu i grupie osób przyjezdnych. Szczegóły zostały przedstawione na wykresie nr 4 i 5.

Wykres nr 4. Korzystanie z formy oferty kulturalnej w ciągu ostatnich 2 lat przez mieszkańców Łądu, N=200.

Należy stwierdzić, że aż 190 (95,0%) osób zamieszkujących na co dzień Łąd i okolice zadeklarowało, że w ciągu ostatnich dwóch lat uczestniczyło w jakiegokolwiek formie oferty kulturalnej opactwa pocysterskiego w Łądzie, jedynie 10 osób (5,0%) nie zadeklarowało takiej aktywności. W grupie osób przyjezdnych 209 osób (39,8%) wzięło wcześniej udział w którejkolwiek z form takiej oferty, jednak większość tj. 316 osób (60,2%) odwiedziła łądzki zabytek po raz pierwszy lub pierwszy raz po dwóch latach. Niewątpliwie dużą rolę w uczestnictwie w ży-

ciu kulturalnym Łądu ma miejsce zamieszkania, co potwierdzają badania. O ile na przestrzeni 2 ostatnich lat w grupie osób przyjezdnych tylko ok. 40,0% respondentów odwiedziło wcześniej łądzki klasztor, to w grupie lokalnych mieszkańców odsetek ten sięga 95,0%.

Wykres nr 5. Korzystanie z form oferty kulturalnej w ciągu ostatnich dwóch lat przez osoby przyjezdne - N=525.

Wyniki te mogą wskazywać na dwie zasadnicze kwestie. Z jednej strony, osoby mieszkające w Łądzie i jego pobliżu postrzegają łądzki klasztor jako atrakcyjny i aktywny ośrodek kultury, z którego oferty chętnie i często korzystają. Z drugiej zaś, turyści „z zewnątrz”, którzy byli usatysfakcjonowani wcześniejszymi wizytami chętnie do Łądu wracają. Można postawić hipotezę, że powroty do Łądu spowodowane są faktem prowadzenia intensywnych prac konserwatorskich w kościele, nowych projektów (jak chociażby Ołtarza Męczenników II wojny światowej), a także znaczną poprawą infrastruktury drogowej oraz informacjami turystycznymi, jakie zamieszczono na pobliskiej autostradzie A2.

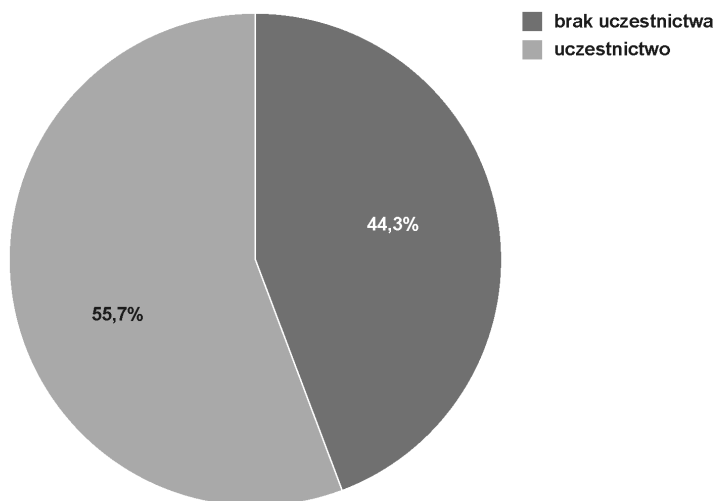
Kolejnym kryterium, jakie zostało wzięte pod uwagę, było kryterium wieku, rozkład wyników został przedstawiony w tabeli nr 1.

Tab. nr 1. Korzystanie z oferty kulturalnej w ciągu ostatnich 2 lat z uwzględnieniem kryterium wieku.

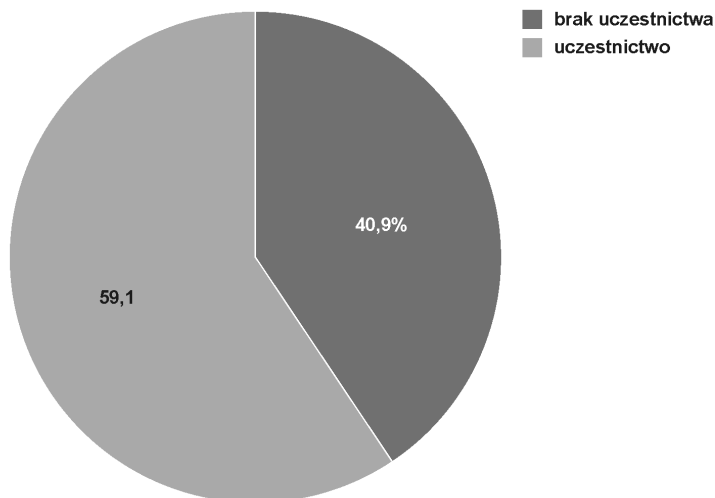
		N	%
ważne	poniżej 18 lat	19	4,8
	od 18 do 30 lat	60	15,0
	od 31 do 45 lat	84	21,1
	od 46 do 60 lat	117	29,3
	powyżej 60 lat	101	25,3
	Ogółem	381	95,5

Największą grupę zwiedzających opactwo pocysterskie w Łądzie stanowią osoby w wieku od 46 do 60 roku życia, jest to blisko 29,3% badanych, następną jest grupa w wieku powyżej 60 roku życia – 25,3%, dalej osoby w wieku od 31 do 45 lat (21,1%), osoby od 18 do 30 lat (15,0%) i zaledwie 4,8% to osoby poniżej 18 roku życia.

Biorąc pod uwagę kryterium płci należy stwierdzić, że wśród kobiet, większość (55,6%) korzystała w ciągu ostatnich 2 lat w którejkolwiek z form oferty kulturalnej klasztoru. Wśród mężczyzn rozkład wyników przedstawia się podobnie i wynosi około 60,0%.

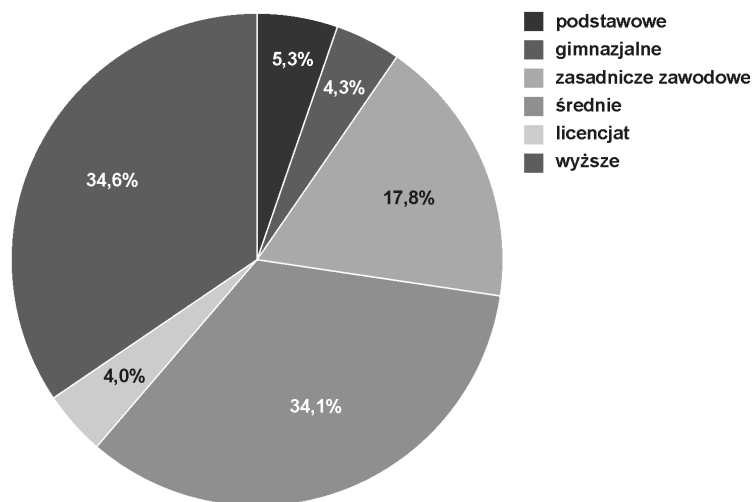
Wykres nr 6. Uczestnictwo w formach oferty kulturalnej przez kobiety na przestrzeni 2 ostatnich lat.

Wykres nr 7. Uczestnictwo w formach oferty kulturalnej przez mężczyzn na przestrzeni 2 ostatnich lat.

Powyzsze wyniki wskazują na kilka interesujących faktów. Klasztor w Łądzie postrzegany jest jako miejsce atrakcyjne turystycznie, które jest odwiedzane zarówno przez osoby, które przyjeżdżają tu „doraźnie”, jak i przez osoby, które mieszkają w samym Łądzie lub jego okolicy. Ta druga grupa jest szczególnie interesująca ponieważ pokazuje duży potencjał łądzkiego klasztoru jako centrum kultury. Częstość odwiedzin potwierdza, że proponowana tu oferta kulturalna nie ogranicza się do jednorazowego zwiedzenia zabytku, ale jest na tyle atrakcyjna i szeroka, iż skłania – szczególnie okoliczną ludność – do częstych, a nawet systematycznych wizyt w pocysterskim opactwie. Badania wskazały też, że grupy wiekowe najliczniej odwiedzające ten zabytek to osoby w wieku powyżej 60 roku życia (31,6%) oraz osoby w wieku 46-60 lat (27,0%). Wyniki te wydają się nie odzwierciedlać faktycznego stanu rzeczy. W rzeczywistości łądzki klasztor odwiedzany jest przez liczne grupy dzieci szkolnych i młodzieży. Badania te nie uwzględniły ich obecności z dwóch względów. W okresie wakacyjnym, gdy przeprowadzono badania, łądzki zabytek odwiedzany jest przez nieproporcjonalnie mniejszą liczbę zorganizowanych grup dziecięcych i młodzieżowych niż w czasie roku szkolnego. Ponadto ankiety wypełniały osoby starsze i młodzież począwszy od 13 roku życia. Nie uwzględniono więc zupełnie dzieci ze szkół podstawowych. Wyniki badań korzystania z oferty łądzkiego zabytku ze względu na płeć nie wykazują istotnych różnic.

Dokonując analizy przeprowadzonych badań wzięto pod uwagę także kryterium wykształcenia. Rozkład wyników został przedstawiony na wykresie nr 8.

Wykres nr 8. Wykształcenie osób deklarujących korzystanie z oferty kulturalnej w przeciągu ostatnich 2 lat.

Tab. nr 2. Wykształcenie respondentów, którzy zadeklarowali korzystanie z oferty kulturowej w pocysterskim opactwie w Łądzie.

Wykształcenie	N	%
Podstawowe	21	5,3
Gimnazjalne	17	4,3
zasadnicze zawodowe	71	17,8
Średnie	136	34,1
Licencjat	16	4,0
Wyższe	138	34,6
Ogółem	378	100,0

3.2. Formy oferty kulturalnej

Respondenci byli poproszeni o wskazanie form oferty kulturalnej, w której uczestniczyli w ostatnich 2 latach w pocysterskim opactwie w Łądzie¹³. Uwzględniając kryterium miejsca zamieszkania, można stwierdzić, że wśród mieszkańców

¹³Instrukcja do pytania nr 2 wskazywała respondentom możliwość ustosunkowania się do dowolnej liczby aktualnych propozycji kulturalnych z listy pięciu aktualnych ofert. Ponadto respondenci mieli możliwość wskazania innych propozycji kulturalnych, w których uczestniczyli w Łądzie ciągu ostatnich 2 lat.

Łądu i okolic największy odsetek osób (86,0%) uczestniczył w festiwalu kultury słowiańskiej i cysterskiej, na drugim miejscu uplasowało się zwiedzanie klasztoru (73,5%) i zwiedzanie kościoła (73,5%). W dalszej kolejności należy wymienić udział w inscenizacjach teatralnych (72,0%), koncertach muzyki klasycznej (69,0%) i innych formach (18,0%).

Tab nr. 3. Uczestnictwo w poszczególnych formach oferty kulturalnej proponowanej w łądzkim opactwie w ciągu 2 ostatnich lat.

	Mieszkańcy Łądu				Osoby przyjezdne			
	uczestniczyło		nie uczestniczyło		uczestniczyło		nie uczestniczyło	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Zwiedzanie kościoła	147	73,5	53	26,5	286	54,5	239	45,5
Zwiedzanie klasztoru	147	73,5	53	26,5	282	53,7	243	46,3
Udział w inscenizacjach teatralnych	144	72,0	56	28,0	34	6,5	491	93,5
Udział w festiwalu kultury słowiańskiej i cysterskiej	172	86,0	28	14,0	35	6,7	490	93,3
Udział w koncertach muzyki klasycznej	138	69,0	62	31,0	43	8,2	482	91,8
Inna forma	36	18,0	163	81,5	13	2,5	512	97,5

Podobnie ocenili swoją aktywność w ofercie kulturalnej opactwa łądzkiego respondenci przyjezdni, których najczęściej uczestniczyło w zwiedzaniu kościoła oraz zwiedzaniu klasztoru – odpowiednio 54,5% oraz 53,7%. W przypadku pozostałych form oferty kulturalnej procent osób, które z nich korzystały jest niewielki, szczegóły zostały zawarte w tabeli nr 4.

Tab. nr 4. Uczestnictwo w poszczególnych formach oferty kulturalnej proponowanej w łódzkim opactwie w ciągu 2 ostatnich lat z uwzględnieniem kryterium wieku.

			Zwiedzanie kościoła	Zwiedzanie klasztoru	Udział w inscenizacjach teatralnych	Udział w festiwalu kultury słowiańskiej i cysterskiej	Udział w koncertach muzyki klasycznej	Inna forma
Powyżej 61	NIE	%	41,9	40,2	82,5	83,0	81,7	96,1
		N	96	92	189	190	187	220
	TAK	%	58,1	59,8	17,5	17,0	18,3	3,9
		N	133	137	40	39	42	9
46-60	NIE	%	37,2	40,8	72,4	66,8	71,9	90,3
		N	73	80	142	131	141	177
	TAK	%	62,8	59,2	27,6	33,2	28,1	9,7
		N	123	116	54	65	55	19
31-45	NIE	%	40,3	38,8	73,9	64,9	76,1	92,5
		N	54	52	99	87	102	124
	TAK	%	59,7	61,2	26,1	35,1	23,9	7,5
		N	80	82	35	47	32	10
18-30	NIE	%	42,0	44,3	60,2	53,4	60,2	88,6
		N	37	39	53	47	53	78
	TAK	%	58,0	55,7	39,8	46,6	39,8	10,2
		N	51	49	35	41	35	9
Poniżej 18	NIE	%	41,4	34,5	82,8	72,4	79,3	100,0
		N	12	10	24	21	23	29
	TAK	%	58,6	65,5	17,2	27,6	20,7	0,0
		N	17	19	5	8	6	0

Interesującym zagadnieniem jest udział w poszczególnych formach oferty kulturalnej z uwzględnieniem kryterium płci. Szczegóły zostały zawarte w tabeli nr 5.

Tab. nr 5. Uczestnictwo w poszczególnych formach oferty kulturalnej proponowanej w łądzkim opactwie w ciągu 2 ostatnich lat przez kobiety i mężczyzn.

	kobiety				mężczyźni			
	uczestniczyło		nie uczestniczyło		uczestniczyło		nie uczestniczyło	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Zwiedzanie kościoła	240	59,4	164	40,6	158	59,8	106	40,2
Zwiedzanie klasztoru	236	58,4	168	41,6	157	59,5	107	40,5
Udział w inscenizacjach teatralnych	103	25,5	301	74,5	68	25,8	196	74,2
Udział w festiwalu kultury słowiańskiej i cysterskiej	115	28,5	289	71,5	87	33,0	177	67,0
Udział w koncertach muzyki klasycznej	102	25,2	302	74,8	68	25,8	196	74,2
Inna forma	29	7,2	375	92,8	18	6,8	245	92,8

W grupie kobiet największy odsetek osób uczestniczących wystąpił w przypadku zwiedzania kościoła (59,4%) oraz zwiedzania klasztoru (58,4%). W przypadku udziału w inscenizacjach teatralnych, udziału w festiwalu kultury słowiańskiej i cysterskiej, udziale w koncertach muzyki klasycznej, odsetek wyniósł około 25,0% lub nieco ponad. Wśród mężczyzn odsetek osób korzystających z poszczególnych form oferty kulturalnej okazał się bardzo zbliżony, również na pierwszym miejscu uplasowały się kategorie: zwiedzanie kościoła i zwiedzanie klasztoru – odpowiednio 59,8% i 59,5%, w przypadku pozostałych form z wyjątkiem ostatniej, oscylował między 25,0 a 33,0%.

Po uwzględnieniu kryterium wykształcenia okazało się, że największą grupą korzystającą z formy zwiedzania kościoła są osoby z wykształceniem wyższym – 35,8%, następnie osoby z wykształceniem średnim – 35,1%, dalej z wykształceniem zawodowym – 11,8%, osoby z wykształceniem podstawowym – 7,3%, osoby w wykształceniu gimnazjalnym – 5,3% oraz wykształceniem na poziomie licencjata – 4,8%. Niemalże identyczny rozkład i taką samą kolejność dało się zaobserwować w przypadku kolejnej formy tj. zwiedzania klasztoru.

Tab. nr 6. Uczestnictwo w poszczególnych formach oferty kulturalnej proponowanej w łódzkim opactwie w ciągu 2 ostatnich lat z uwzględnieniem kryterium wykształcenia.

	Wykształcenie												
	podstawowe		gimnazjalne		zawodowe		średnie		licencjat		wyższe		
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	
Zwiedzanie kościoła	29	7,2	21	5,2	47	11,7	140	35,0	19	4,7	143	35,8	399
Zwiedzanie klasztoru	31	7,8	22	5,5	45	11,3	139	35,1	17	4,3	141	35,6	395
Udział w inscenizacjach teatralnych	11	6,4	9	5,2	29	16,9	64	37,4	9	5,2	49	28,6	171
Udział w festiwalu kultury słowiańskiej i cysterskiej	9	4,5	8	4,0	35	17,5	82	41,0	13	6,5	53	26,5	200
Udział w koncertach muzyki klasycznej	8	4,7	7	4,1	23	13,5	71	41,7	10	5,8	51	30,0	170
Inna forma	4	8,6	1	2,1	5	10,8	17	36,9	2	4,3	17	36,9	46

W przypadku kolejnej formy tj. udziału w inscenizacjach teatralnych największą grupę korzystającą z tej formy stanowiły osoby z wykształceniem średnim – 37,4%, wykształceniem wyższym – 28,6%, zawodowym – 16,9%, podstawowym oraz w takim samym stopniu – wykształceniu gimnazjalnym i na poziomie licencjata – w obu przypadkach po 5,2%.

Udział w festiwalu kultury słowiańskiej i cysterskiej zadeklarowało 41% osób z wykształceniem średnim, 26,5 osób z wykształceniem wyższym, 17,5% z wykształceniem zawodowym, 6,5% osób z wykształceniem na poziomie licencjata oraz około 4,0% w przypadku pozostałych grup tj. osób z wykształceniem podstawowym i gimnazjalnym.

Udział w koncertach zadeklarowało 41,7% osób z wykształceniem średnim, 30,0% osób z wykształceniem wyższym, 13,5% osób z wykształceniem zawodowym, następnie 5,8% osób z wykształceniem licencjackim oraz w przypadku pozostałych grup tj. z wykształceniem podstawowym i gimnazjalnym – około 4,0%.

3.3. Częstotliwość korzystania z form oferty kulturalnej

Chcąc zbadać różnice między grupami odbiorców kultury wyłonionymi na podstawie kryterium miejsca zamieszkania tj. grupą mieszkańców Łądu i osób przyjezdnych, w zakresie częstotliwości z korzystania z poszczególnych form oferty kulturalnej zastosowano test istotności różnic dla prób niezależnych t-Studenta. Szczegóły zostały przedstawione w tabeli nr 7.

Tab. nr 7. Różnice w ilości korzystania przez obie grupy z wymienionych form oferty kulturalnej.

	rodzaj grupy	średnia	t	df	p
zwiedzanie kościoła	mieszkańcy Łądu	1,92	5,894	223,281	,000
	osoby przyjezdne	0,77			
zwiedzanie klasztoru	mieszkańcy Łądu	1,85	6,727	218,350	,000
	osoby przyjezdne	0,71			
udział w inscenizacjach teatralnych prezentowanych w klasztorze	mieszkańcy Łądu	2,09	13,544	219,270	,000
	osoby przyjezdne	0,14			
udział w Festiwalu Kultury Słowiańskiej i Cysterskiej	mieszkańcy Łądu	1,87	19,438	222,167	,000
	osoby przyjezdne	0,10			
udział w koncercie muzyki klasycznej	mieszkańcy Łądu	2,00	6,629	201,803	,000
	osoby przyjezdne	0,12			

uczestnictwo w innej formie	mieszkańcy Łądu	2,37	2,174	199,036	,031
	osoby przyjezdne	0,3			

W przypadku każdej z form oferty kulturalnej proponowanej w pocysterskim opactwie, różnica między obiema grupami okazała się istotna statystycznie. W każdym przypadku to mieszkańcy Łądu istotnie częściej korzystali z proponowanych form oferty kulturalnej. Oni też wskazali „inne formy” proponowanej w klasztorze oferty kulturalnej. Wśród wymienionych znalazły się: sympozja naukowe, korzystanie z bogatych zbiorów klasztornej biblioteki, wykonywanie utworów muzyki klasycznej po niedzielnych msza świętych, plenery malarskie, festyn rodzinny, „małe muzykowanie” dla młodzieży utalentowanej muzycznie, warsztaty kaligraficzne, warsztaty fotograficzne, kursy komputerowe, dyskusyjny klub filmowy w Oratorium im. Poznańskiej Piątki (centrum młodzieżowym), liczne inicjatywy kulturalno-edukacyjne łądzkiego Oratorium.

Rozpatrując zagadnienie różnic między płciowymi w częstotliwości korzystania z form oferty kulturalnej, należy powiedzieć, że w przypadku każdej z kategorii nie wystąpiły różnice statystycznie istotne $p > 0,05$, w celu weryfikacji zastosowano test istotności różnic dla prób niezależnych t-Studenta. Kobiety i mężczyźni zatem z podobną częstotliwością korzystali z form oferty kulturalnej w Łądzie. Ze względu na ograniczenia związane z wielkością tej publikacji pominięto prezentację szczegółowych danych na ten temat.

Biorąc pod uwagę kolejne kryterium tj. wiek, różnice między pięcioma grupami (poniżej 18 roku, 18-30, 31-45, 46-60 oraz powyżej 60 roku życia) uwidoczniły się w pytaniach o udział w inscenizacjach teatralnych prezentowanych w klasztorze oraz udziału w Festiwalu Kultury Słowiańskiej i Cysterskiej.

Tab. nr 8. Wyniki jednoczynnikowej analizy wariancji ANOVA w zakresie częstości korzystania z form oferty kulturalnej z uwzględnieniem kryterium wieku.

		Suma kwadratów	df	Średni kwadrat	F	Istotność
zwiedzanie kościoła	Między grupami	8,062	4	2,015	,621	,648
	Wewnątrz grup	2177,838	671	3,246		
	Ogółem	2185,899	675			

zwiedzanie klasztoru	Między grupami	4,811	4	1,203	,505	,732
	Wewnątrz grup	1597,111	671	2,380		
	Ogółem	1601,922	675			
udział w inscenizacjach teatralnych prezentowanych w klasztorze	Między grupami	49,486	4	12,372	5,423	,000
	Wewnątrz grup	1530,839	671	2,281		
	Ogółem	1580,325	675			
udział w Festiwalu Kultury Słowiańskiej i Cysterskiej	Między grupami	22,976	4	5,744	4,624	,001
	Wewnątrz grup	833,480	671	1,242		
	Ogółem	856,456	675			
udział w koncercie muzyki klasycznej	Między grupami	35,227	4	8,807	1,623	,167
	Wewnątrz grup	3641,773	671	5,427		
	Ogółem	3677,000	675			
inna forma	Między grupami	343,910	4	85,977	1,243	,291
	Wewnątrz grup	46400,249	671	69,151		
	Ogółem	46744,158	675			

W celu stwierdzenia które grupy wiekowe różnią się między sobą pod względem częstotliwości oglądania przedstawień teatralnych prezentowanych w klasztorze, zastosowano test post hoc Dunetta T3. Różnica statystycznie istotna wystąpiła między grupą osób w wieku powyżej 60 roku życia, a grupą osób w wieku od 18 do 30 roku życia. Istotnie częściej brały udział w inscenizacjach osoby w wieku od 18 do 30 roku życia.

Różnica między tymi grupami wystąpiła także pod względem częstotliwości udziału w Festiwalu Kultury Słowiańskiej i Cysterskiej. Podobnie jak w poprzednim przypadku istotnie częściej udział w festiwalu zadeklarowały osoby w wieku od 18 do 30 lat.

Po uwzględnieniu kryterium wykształcenia, różnice statystycznie istotne między osobami o różnym poziomie wykształcenia wystąpiły jedynie w przypadku deklaracji o udziale w Festiwalu Kultury Słowiańskiej i Cysterskiej. Ocena ta została dokonana przy zastosowaniu testu Kruskala-Wallisa.

Tab. nr 9. Różnice między grupami o różnym poziomie wykształcenia w zakresie poszczególnych form oferty kulturowej proponowanej w opactwie w Łądzie.

Kategorie	Wykształcenie	N	Średnia ranga	chi-kwadrat	df	p
zwiedzanie kościoła	podstawowe	45	332,94	1,037	5	n.i.
	gimnazjalne	37	333,42			
	zawodowe	76	351,18			
	średnie	233	340,88			
	licencjat	32	328,36			
	wyższe	249	330,06			
zwiedzanie klasztoru	podstawowe	45	349,64	1,513	5	n.i.
	gimnazjalne	37	327,47			
	zawodowe	76	338,64			
	średnie	233	344,76			
	licencjat	32	337,63			
	wyższe	249	326,94			
udział w inscenizacjach teatralnych prezentowanych w klasztorze	podstawowe	45	321,96	9,294	5	n.i.
	gimnazjalne	37	330,97			
	zawodowe	76	368,70			
	średnie	233	347,47			
	licencjat	32	349,11			
	wyższe	249	318,23			

udział w Festiwalu Kultury Słowiańskiej i Cysterskiej	podstawowe	45	291,36	29,550	5	,000
	gimnazjalne	37	323,41			
	zawodowe	76	401,20			
	średnie	233	352,94			
	licencjat	32	366,00			
	wyższe	249	307,68			
udział w koncertach muzyki klasycznej	podstawowe	45	300,18	10,599	5	n.i.
	gimnazjalne	37	324,70			
	zawodowe	76	359,88			
	średnie	233	348,38			
	licencjat	32	370,27			
	wyższe	249	322,23			
uczestnictwo w innej formie	podstawowe	45	345,13	2,241	5	n.i.
	gimnazjalne	37	323,99			
	zawodowe	76	345,04			
	średnie	233	334,72			
	licencjat	32	335,63			
	Wyższe	249	335,97			

Różnice zatem wystąpiły: między osobami z wykształceniem gimnazjalnym, a osobami z wykształceniem zawodowym – istotnie częściej korzystali z tej formy osoby z wykształceniem zawodowym, $\chi^2=4,763$, $df=1$, $p<0,05$; między grupą osób z wykształceniem zawodowym a grupą osób z wykształceniem średnim $\chi^2=4,934$, $df=1$, $p<0,05$ – istotnie częściej w festiwalu brały udział osoby z wykształceniem zawodowym; między osobami z wykształceniem podstawowym a osobami z wykształceniem zawodowym $\chi^2=12,081$, $df=1$, $p<0,01$ – istotnie częściej korzystały z tej oferty osoby z wykształceniem zawodowym; między grupą osób z wykształceniem podstawowym a grupą z wykształceniem średnim $\chi^2=5,654$, $df=1$, $p<0,05$ – statystycznie częściej brały udział w festiwalu osoby z wykształceniem średnim; między osobami z wykształceniem podstawowym a osobami z wykształceniem na poziomie licencjata $\chi^2=5,018$, $df=1$, $p<0,05$, częściej brały udział w festiwalu osoby z wykształceniem podstawowym. Ponadto różnice wystąpiły między grupą osób z wykształceniem zawodowym, a grupą z wykształceniem wyższym $\chi^2=21,860$, $df=1$, $p<0,001$, istotnie statystycznie

częściej brały udział w festiwalu osoby z wykształceniem zawodowym oraz między osobami z wykształceniem średnim, a osobami z wykształceniem wyższym $\chi^2=10,767$, $df=1$, $p<0,01$, w tym przypadku to grupa z wykształceniem średnim częściej uczestniczyła w Festiwalu Kultury Słowiańskiej i Cysterskiej.

3.4. Satysfakcja z poziomu oferty kulturalnej

Kolejnym etapem w analizie danych było obliczenie różnic w ocenie stopnia satysfakcji z oferty kulturalnej w której dana osoba brała udział, między mieszkańcami Łądu, a osobami przyjezdnymi – kryterium miejsca zamieszkania. W tym celu został zastosowany test U Manna Whitney'a. Szczegóły zostały zawarte w poniższej tabeli.

Tab. nr 10. Różnice między mieszkańcami Łądu a osobami przyjezdnymi w zakresie stopnia satysfakcji z obecnej oferty kulturalnej proponowanej przez pocysterskie opactwo w Łądzie.

	rodzaj grupy	N	średnia ranga	U Manna Whitney'a	z	p
poziom satysfakcji ze zwiedzania kościoła	mieszkańcy Łądu	200	388,81	47338,500	-2,18	,029
	osoby przyjezdne	525	353,17			
poziom satysfakcji ze zwiedzania klasztoru	mieszkańcy Łądu	200	394,56	46188,500	-2,66	,008
	osoby przyjezdne	525	350,98			
poziom satysfakcji z udziału w inscenizacjach teatralnych prezentowanych w klasztorze	mieszkańcy Łądu	200	528,35	19429,500	-16,72	,000
	osoby przyjezdne	525	300,01			
poziom satysfakcji z udziału w Festiwalu Kultury Słowiańskiej i Cysterskiej	mieszkańcy Łądu	200	565,90	11919,500	-19,88	,000
	osoby przyjezdne	525	285,70			
poziom satysfakcji z udziału w koncercie muzyki klasycznej	mieszkańcy Łądu	200	516,12	21876,000	-15,66	,000
	osoby przyjezdne	525	304,67			

poziom satysfakcji z uczestnictwa w innej formie	mieszkańcy Łądu	200	403,09	44482,000	-7,17	,000
	osoby przyjezdne	525	347,73			

W przypadku wszystkich form oferty kulturalnej, stopień satysfakcji z uczestnictwa jest istotnie statystycznie wyższy wśród mieszkańców Łądu, w większości pozycji na poziomie $p < 0,001$.

Uwzględniając kryterium płci, należy stwierdzić, że poziom satysfakcji z proponowanych form oferty kulturalnej nie różnicuje kobiet i mężczyzn. We wszystkich przypadkach wynik testu U Manna Whitney'ego okazał się nieistotny statystycznie. Ze względu na brak znaczących różnic, pominięto również i w tym przypadku prezentację szczegółowych danych.

Rozkład wyników dotyczących satysfakcji z obecnej oferty kulturalnej przy uwzględnieniu kryterium wieku przedstawia poniższa tabela. W analizie został zastosowany test H Kruskala-Wallisa.

Tab. nr 11. Różnice w zakresie stopnia satysfakcji z obecnej oferty kulturalnej proponowanej przez pocysterskie opactwo w Łądzie z uwzględnieniem kryterium wieku.

Kategorie	Wiek	N	Średnia ranga	Chi-kwadrat	Df	p
poziom satysfakcji ze zwiedzania kościoła	poniżej 18 lat	29	320,78	3,266	4	n.i.
	od 18 do 30 lat	88	313,10			
	od 31 do 45 lat	134	341,57			
	od 46 do 60 lat	196	352,88			
	powyżej 60 lat	229	336,40			
	Ogółem	676				
poziom satysfakcji ze zwiedzania klasztoru	poniżej 18 lat	29	326,29	3,270	4	n.i.
	od 18 do 30 lat	88	309,09			
	od 31 do 45 lat	134	351,10			
	od 46 do 60 lat	196	344,79			
	powyżej 60 lat	229	338,59			
	Ogółem	676				

poziom satysfakcji z udziału w inscenizacjach teatralnych prezentowanych w klasztorze	poniżej 18 lat	29	351,78	16,666	4	,002
	od 18 do 30 lat	88	388,26			
	od 31 do 45 lat	134	340,93			
	od 46 do 60 lat	196	344,16			
	powyżej 60 lat	229	311,43			
	Ogółem	676				
poziom satysfakcji z udziału w Festiwalu Kultury Słowiańskiej i Cysterskiej	poniżej 18 lat	29	363,21	30,202	4	,000
	od 18 do 30 lat	88	399,01			
	od 31 do 45 lat	134	357,77			
	od 46 do 60 lat	196	341,92			
	powyżej 60 lat	229	297,91			
	Ogółem	676				
poziom satysfakcji z udziału w koncercie muzyki klasycznej	poniżej 18 lat	29	358,93	22,242	4	,000
	od 18 do 30 lat	88	392,05			
	od 31 do 45 lat	134	334,87			
	od 46 do 60 lat	196	350,36			
	powyżej 60 lat	229	307,31			
	Ogółem	676				
poziom satysfakcji z uczestnictwa w innej formie	poniżej 18 lat	29	325,53	6,103	4	n.i.
	od 18 do 30 lat	88	344,07			
	od 31 do 45 lat	134	344,09			
	od 46 do 60 lat	196	346,19			
	powyżej 60 lat	229	328,15			
	Ogółem	676				

Różnice między grupami wyodrębnionymi ze względu na kryterium wieku uwidoczniły się w przypadku pytań o satysfakcję z udziału w inscenizacjach teatralnych w klasztorze, pytań o satysfakcję z udziału w festiwalu kultury słowiańskiej i cysterskiej oraz pytań o satysfakcję z udziału w koncertach muzyki klasycznej. Różnice zostały określone przy zastosowaniu testu H Kruskala-Wallisa.

W przypadku pytania o poziom satysfakcji z udziału w inscenizacjach teatralnych prezentowanych w klasztorze różnice statystycznie istotne ujawniły się między grupą od 18 do 30 roku życia, a grupą od 31 do 45 lat $\chi^2=4,397$, $df=1$, $p<0,05$ – istotnie wyższy poziom satysfakcji ujawniła grupa w wieku od 31 do 45 lat. Kolejne różnice ujawniły się między grupą z przedziału wiekowego od 46 do 60 lat a grupą z przedziału powyżej 60 roku życia $\chi^2=5,182$, $df=1$, $p<0,05$, grupą

bardziej usatysfakcjonowaną poziomem inscenizacji teatralnych okazała się grupa osób starszych. Kolejna różnica ujawniła się między grupą osób w wieku od 18 do 30 roku życia, a grupą w wieku od 46 do 60 roku życia $\chi^2=4,391$, $df=1$, $p<0,05$, istotnie wyższy poziom satysfakcji przedstawieniami teatralnymi wykazała starsza z w/w grup. Ostatnia różnica w tym pytaniu ujawniła się między grupą w wieku od 18 do 30 lat a grupą w wieku powyżej 60 roku życia $\chi^2=16,302$, $df=1$, $p<0,001$. Satysfakcja osób w wieku 18-30 z oglądania przedstawień teatralnych była znacząco wyższa niż u osób w wieku powyżej 60 lat.

Różnice statystycznie istotne ujawniły się także w przypadku pytania o stopień satysfakcji z udziału w Festiwalu Kultury Słowiańskiej i Cysterskiej, w szczególności między: grupą w wieku od 46 do 60 roku życia $\chi^2=9,342$, $df=1$, $p<0,01$ (istotnie bardziej usatysfakcjonowana okazała się grupa w wieku powyżej 60 roku życia); grupą w wieku od 18 do 30 roku życia, a grupą od 46 do 60 roku życia $\chi^2=6,978$, $df=1$, $p<0,01$ (wyższy poziom satysfakcji wykazała grupa osób starszych); między grupą w wieku od 18 do 30 roku życia, a grupą osób w wieku powyżej 60 roku życia (starsze osoby były istotnie bardziej usatysfakcjonowane, $\chi^2=27,544$, $df=1$, $p<0,001$, a także między grupą w wieku od 31 do 45 roku życia, a grupą osób powyżej 60 roku życia $\chi^2=13,438$, $df=1$, $p<0,001$ (w tym przypadku grupą która wykazała istotnie statystycznie wyższy poziom satysfakcji także okazała się grupa osób starszych).

W przypadku satysfakcji z udziału w koncertach z muzyki klasycznej różnice istotne statystycznie ujawniły się między grupą osób w wieku od 18 do 30 roku życia, a grupą od 31 do 45 lat, $\chi^2=6,588$, $df=1$, $p<0,05$ – w tym przypadku grupą bardziej usatysfakcjonowaną okazała się grupa starsza wiekowo. Ponadto różnice ujawniły się między osobami w wieku od 46 do 60 lat, a osobami powyżej 60 roku życia $\chi^2=9,181$, $df=1$, $p<0,01$ – podobnie jak w poprzednim przypadku istotnie wyższy poziom satysfakcji zadeklarowała grupa starszych osób. I wreszcie różnice uwidoczniły się między grupą w wieku od 18 do 30 lat, a grupą powyżej 60 roku życia $\chi^2=21,078$, $df=1$, $p<0,001$, również i w tym przypadku osoby starsze były bardziej usatysfakcjonowane udziałem w koncercie muzyki klasycznej.

Dalszym zabiegiem w analizie danych było sprowadzenie zmiennej „wiek” do postaci dwu-kategorialnej typu: osoby młodsze/osoby starsze i porównanie wyodrębnionych w ten sposób dwóch grup, ze względu na poziom satysfakcji z udziału w poszczególnych ofertach kulturalnych. Osoby młodsze stanowiły osoby do 45 roku życia, osoby starsze powyżej 46 roku życia. W celu określenia różnic zastosowano test U Manna-Whitney’a.

Okazało się, że różnice statystycznie istotne wystąpiły w przypadku trzech kategorii: satysfakcji z udziału w inscenizacjach teatralnych $p<0,01$, satysfakcji z udziału w Festiwalu Kultury Słowiańskiej i Cysterskiej $p<0,01$ oraz satysfakcji z udziału w koncertach muzyki klasycznej, $p<0,05$. Grupą którą wykazała wyższy poziom satysfakcji z udziału we wszystkich trzech formach oferty kulturowej była młodsza grupa osób w wieku nie przekraczającego 45 lat.

Tab. nr 12. Różnice między grupami o różnym poziomie wykształcenia w zakresie satysfakcji z poszczególnych form oferty kulturowej proponowanej w opactwie w Łądzie.

	wykształcenie	N	Średnia ranga	Chi-kwadrat	df	p
poziom satysfakcji ze zwiedzania kościoła	podstawowe	45	374,86	9,117	5	n.i.
	gimnazjalne	37	282,11			
	zasadnicze zawodowe	76	339,40			
	średnie	233	337,08			
	licencjat	32	277,77			
	wyższe	249	343,78			
	Ogółem	672				
poziom satysfakcji ze zwiedzania klasztoru	podstawowe	45	347,77	8,145	5	n.i.
	gimnazjalne	37	277,46			
	zasadnicze zawodowe	76	338,93			
	średnie	233	345,65			
	licencjat	32	278,16			
	wyższe	249	341,43			
	Ogółem	672				
poziom satysfakcji z udziału w inscenizacjach teatralnych prezentowanych w klasztorze	podstawowe	45	345,22	10,00	5	n.i.
	gimnazjalne	37	324,09			
	zasadnicze zawodowe	76	375,29			
	średnie	233	345,83			
	licencjat	32	329,78			
	wyższe	249	317,06			
	Ogółem	672				
poziom satysfakcji z udziału w Festiwalu Kultury Słowiańskiej i Cysterskiej	podstawowe	45	303,01	25,133	5	,000
	gimnazjalne	37	306,64			
	zasadnicze zawodowe	76	400,93			
	średnie	233	353,27			
	licencjat	32	346,05			
	wyższe	249	310,41			
	Ogółem	672				

poziom satysfakcji z udziału w koncercie muzyki klasycznej	podstawowe	45	324,86	5,426	5	n.i.
	gimnazjalne	37	322,26			
	zasadnicze zawodowe	76	360,53			
	średnie	233	345,09			
	licencjat	32	351,52			
	wyższe	249	323,42			
	Ogółem	672				
poziom satysfakcji z uczestnictwa w innej formie	podstawowe	45	342,06	,555	5	n.i.
	gimnazjalne	37	330,72			
	zasadnicze zawodowe	76	334,28			
	średnie	233	338,35			
	licencjat	32	334,19			
	wyższe	249	335,60			
	Ogółem	672				

Różnice istotne statystycznie, między grupami wyodrębnionymi ze względu na kryterium wykształcenia, wystąpiły jedynie w przypadku kategorii „poziom satysfakcji z udziału w Festiwalu Kultury Słowiańskiej i Cysterskiej”. Okazało się, że grupa osób z wykształceniem zawodowym zadeklarowała istotnie wyższy poziom satysfakcji, aniżeli zarówno grupa osób z wykształceniem gimnazjalnym $\chi^2=7,942$, $df=1$, $p<0,01$, jak i grupa osób z wykształceniem podstawowym $\chi^2=9,496$, $df=1$, $p<0,01$. Ponadto osoby z wykształceniem zawodowym ujawniły istotnie wyższy poziom satysfakcji z udziału w Festiwalu Kultury Słowiańskiej i Cysterskiej, aniżeli osoby z wykształceniem wyższym $\chi^2=18,338$, $df=1$, $p<0,001$.

4. PODSUMOWANIE

W badaniach zostały sformułowane następujące hipotezy badawcze: H1 najchętniej wybieraną formą oferty kulturalnej jest: zwiedzanie klasztoru oraz kościoła; H2 najbardziej oczekiwanymi formami oferty kulturalnej dla osób młodych, tj. do 45 roku życia, są rodzaje sztuki widowiskowej, takiej jak przedstawienie teatralne, H3 dla osób powyżej 46 roku życia najbardziej oczekiwanymi formami są: możliwość korzystania ze zbiorów bibliotecznych oraz organizacja sympozjów i wystaw; H4 planowane nowe formy oferty kulturalnej wydają się w podobnym stopniu atrakcyjne dla wszystkich zwiedzających.

Hipoteza H1 w większości potwierdziła się, bowiem zarówno zwiedzanie kościoła, jak i klasztoru są najbardziej popularnymi propozycjami oferty kulturalnej (w grupie przyjezdnych) i jednymi z najbardziej popularnych propozycji oferty kulturalnej, obok Festiwalu Kultury Słowiańskiej i Cysterskiej (w grupie

mieszkańców Łądu). Kolejne hipotezy zostaną zweryfikowane w następnych publikacjach prezentujących wyniki przeprowadzonych badań.

THE POST-CISTERCIAN ABBEY IN ŁĄD AS A CULTURAL CENTER.
ANALYSIS OF THE PRESENT CULTURAL OFFER

Summary

Founded in the 12th century, the post-Cistercian Abbey in Łąd is a monument of great importance for Polish and European cultural heritage. It is marked for its significant historical, artistic and educational value. This article opens a series of publications presenting a scientific research on the cultural activities and programs provided for tourists visiting the Abbey. The goal of the article is to gather information about that offer and assess the opinions of tourists on the issue. The research was conducted for a month (4.08 – 4.09.2013). 725 people participated in it answering a 10-point questionnaire. This article presents conclusions based on the answers to the first four questions. According to the results, the most attractive cultural offer is visiting the church and the monastery as well as participation in the Festival of Slavic and Cistercian Culture. Further results will be presented successively in next publications.

Keywords: Cistercians, abbey, cultural offer, monument, Łąd on Wartą, Monument of History

Nota o Autorze: ks. dr Ryszard F. Sadowski SDB, w latach 2010-2013 rektor Wyższego Seminarium Duchownego Towarzystwa Salezjańskiego w Łądzie, adiunkt w Katedrze Antropologii Środowiskowej w Instytucie Ekologii i Bioetyki UKSW w Warszawie. W badaniach naukowych koncentruje się wokół zagadnień związanych z filozoficzną refleksją nad kryzysem ekologicznym oraz rolą religii w przezwyciężaniu tego kryzysu.

Nota o Autorze: dr Bartłomiej Skowroński, adiunkt w Katedrze Psychopedagogiki Wydziału Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu Kard. Stefana Wyszyńskiego, wykładowca Wyższego Seminarium Duchownego Towarzystwa Salezjańskiego w Łądzie. Zainteresowania intelektualne Autora skupiają się wokół zagadnień związanych z niepełnosprawnością, niedostosowaniem społecznym, w szczególności z resocjalizacją w środowisku otwartym, ale również wartości mi i duchowością młodzieży.

Słowa kluczowe: cystersi, opactwo, oferta kulturowa, zabytek, Łąd nad Wartą, Pomnik Historii

KWESTIONARIUSZ ANKIETY

Szanowni Państwo, w ramach działalności Towarzystwa Naukowego Franciszka Salezego, prowadzimy badania dotyczące obecnej i przyszłej oferty kulturalnej proponowanej w zespole dawnego opactwa cysterskiego w Ładzie. Chcielibyśmy poznać Państwa opinię na ten temat. Odpowiedzi na zadane pytania są objęte całkowitą tajemnicą i będą wykorzystywane jedynie w postaci zbiorczych zestawień. Badania są całkowicie anonimowe i będą wykorzystane do ubogacenia obecnej oferty kulturalnej. Szczegółowe instrukcje dotyczące odpowiedzi na pytania znajdują Państwo przy każdym pytaniu.

1. Czy w ostatnich dwóch latach korzystał/a Pan/i z oferty kulturalnej proponowanej w łądzkim opactwie?

- NIE /proszę przejść do pytania 4/ TAK /proszę przejść do pytań 2 i 3/

2. Z jakich form oferty kulturalnej proponowanej w łądzkim opactwie korzystał/a Pan/i w ciągu ostatnich dwóch lat? /proszę zaznaczyć dowolną ilość odpowiedzi spośród poniższych/

- zwiedzanie kościoła
 zwiedzanie klasztoru
 udział w inscenizacjach teatralnych prezentowanych w klasztorze
 udział w Festiwalu kultury słowiańskiej i cysterskiej
 udział w koncertach muzyki klasycznej
 inna forma (jaka?)

3. Ile razy korzystał/a Pan/i z niżej wymienionych form oferty kulturalnej proponowanej w łądzkim opactwie w ciągu ostatnich dwóch lat? /proszę wpisać liczbę w rubryce z prawej strony/

L.p.	forma oferty kulturowej	ilość razy
1.	zwiedzanie kościoła	
2.	zwiedzanie klasztoru	
3.	udział w inscenizacjach teatralnych prezentowanych w klasztorze	
4.	udział w Festiwalu kultury słowiańskiej i cysterskiej	
5.	udział w koncertach muzyki klasycznej	
6.	inna forma (jaka?).....	

4. W jakim stopniu jest Pan/i usatysfakcjonowany/a poziomem oferty kulturalnej obecnie proponowanej w opactwie w Ładzie? /proszę zaznaczyć znak „X” w wybranej komórce/

L.p.	forma oferty kulturowej	w bardzo dużym stopniu	w dużym stopniu	w stopniu przeciętnym	w małym stopniu	w bardzo małym
1.	zwiedzanie kościoła					
2.	zwiedzanie klasztoru					
3.	udział w inscenizacjach teatralnych prezentowanych w klasztorze					

4.	udział w <i>Festiwalu kultury słowiańskiej i cysterskiej</i>					
5.	udział w koncertach muzyki klasycznej					
6.	inna forma (jaka?)					

5. Czy był/aby Pan/i zainteresowany/a udziałem w poszerzonej ofercie kulturalnej związanej z nowymi projektami przygotowywanymi w łądzkim klasztorze?

TAK /proszę przejść do pytania 6/ NIE /proszę przejść do pytania 7/

6. W jakich nowych formach oferty kulturalnej proponowanej przez opactwo łądzkie i w jakim stopniu byłby/aby Pan/i zainteresowana uczestniczyć? /proszę zaznaczyć dowolną liczbę odpowiedzi oraz wskazać stopień zainteresowania uczestnictwem/

	nowe formy oferty kulturowej	w bardzo dużym stopniu	w dużym stopniu	w stopniu przeciętnym	w małym stopniu	w bardzo małym stopniu
1	Zapoznanie się z przygotowywaną ekspozycją nowoodkrytego fresku św. Katarzyny Aleksandryjskiej i wystawą ukazującą metody i poszczególne etapy jego konserwacji					
2	Obejrzenie planowanej wystawy poświęconej osadnictwu ołęderskiemu i specyficznej kulturze tego osadnictwa w okolicy Łądu					
3	Udział w sympozjum naukowym zatytułowanym „Ziemia Łądzka – ziemią gościnną” na temat przybycia cystersów do Łądu oraz kolejnych fal osadnictwa w okolicach Łądu					
4	Obejrzenie planowanej wystawy archeologicznej poświęconej zabytkom odnalezionym na grodzisku Lenda					
5	Obejrzenie planowanej wystawy archeologicznej poświęconej zabytkom świadczącym o interregionalnych kontaktach między Wschodem i Zachodem, Północą i Południem, które przechodziły przez Łąd					
6	Obejrzenie wystawy poświęconej Europejskim Szlakom Kulturowym, ze szczególnym uwzględnieniem związanych z Łądem Szlakiem Cysterskim i Szlakiem św. Jakuba					
7	Udział w przedstawieniu teatralnym poświęconym św. Katarzynie Aleksandryjskiej					
8	Obejrzenie wystawy poświęconej „skarbow biblioteki łądzkiej”					
9	Udział w sympozjum naukowym zatytułowanym <i>Lenda medii aevi - średniowieczne zabytki dawnego opactwa w Łądzie, nowe odkrycia, najnowsze badania</i>					

10	Korzystanie z bogatych zbiorów bibliotecznych klasztoru dzięki przystosowaniu do tego odpowiedniego pomieszczenia dla czytelników					
----	---	--	--	--	--	--

7. Jak ocenia Pan/i stopień atrakcyjności niżej wymienionych nowych inicjatyw promocji kultury?

/proszę wstawić znak „X” w wybranej komórce/

l.p.	nowe formy oferty kulturowej	stopień atrakcyjności				
		zdecydowanie wysoki	raczej wysoki	przeciętny	raczej niski	zdecydowanie niski
1.	Zapoznanie się z przygotowywaną ekspozycją nowoodkrytego fresku św. Katarzyny Aleksandryjskiej i wystawą ukazującą metody i poszczególne etapy jego konserwacji					
2.	Obejrzenie planowanej wystawy poświęconej osadnictwu olęderskiemu i specyficznej kulturze tego osadnictwa w okolicy Łądu					
3.	Udział w sympozjum naukowym zatytułowanym „Ziemia Łądzka – ziemią gościnną” na temat przybycia cystersów do Łądu oraz kolejnych fal osadnictwa w okolicach Łądu					
4.	Obejrzenie planowanej wystawy archeologicznej poświęconej zabytkom odnalezionym na grodzisku Lenda					
5.	Obejrzenie planowanej wystawy archeologicznej poświęconej zabytkom świadczącym o interregionalnych kontaktach między Wschodem i Zachodem, Północą i Południem, które przechodziły przez Łąd					
6.	Obejrzenie wystawy poświęconej Europejskim Szlakom Kulturowym, ze szczególnym uwzględnieniem związanych z Łądem Szlakiem Cysterskim i Droga św. Jakuba					
7.	Udział w przedstawieniu teatralnym poświęconym św. Katarzynie Aleksandryjskiej					
8.	Obejrzenie wystawy poświęconej „skarbowi biblioteki łądzkiej”					
9.	Udział w sympozjum naukowym zatytułowanym „Lenda medii aevi - średniowieczne zabytki dawnego opactwa w Łądzie, nowe odkrycia, najnowsze badania”					
10.	Korzystanie z bogatych zbiorów bibliotecznych klasztoru dzięki przystosowaniu do tego odpowiedniego pomieszczenia dla czytelników					

8. Czy w Pana/i opinii wzrost liczby organizowanych wydarzeń kulturalnych w łądzkim klasztorze wpłynie na wzrost liczby ich uczestników? /proszę zaznaczyć jedną odpowiedź/

- a. Zdecydowanie tak
- b. Raczej tak
- c. Trudno powiedzieć
- d. Raczej nie
- e. Zdecydowanie nie

9. **Proszę ocenić stopień ważności niżej wymienionych czynników wpływających na uczestnictwo w ofercie kulturalnej proponowanej w łódzkim klasztorze?** /proszę odnieść się do wszystkich wymienionych czynników/

l.p.	Czynniki	stopień ważności				
		bardzo wysoki	wysoki	przeciętny	niski	bardzo niski
1.	Różnorodność oferty					
2.	Brak opłat					
3.	Dobra promocja i informacja					
4.	Koncentracja na konkretnej, wąskiej grupie odbiorców					
5.	Otwartość na szeroką i różnorodną grupę odbiorców					
6.	Potrzeba rozwoju własnych zainteresowań					
7.	Chęć poznania nowych form aktywności kulturalnej					
8.	Potrzeba wzbogacenia osobistej wiedzy lub podniesienia kwalifikacji					

10. **Które z wydarzeń kulturalnych wydają się Panu/i najbardziej atrakcyjne?** /proszę ponumerować od 1 do 7, gdzie 1 oznacza, iż wydarzenie wydaje się najbardziej atrakcyjne, zaś 7 najmniej atrakcyjne/

Zwiedzanie zabytków	
Udział w wystawach tematycznych, prezentacjach	
Udział w festiwalu, festynie, jarmarku	
Uczestnictwo w koncercie muzyki klasycznej	
Oglądanie widowiska folklorystycznego	
Udział w zajęciach bibliotecznych	
Oglądanie przedstawień teatralnych	

Metryczka

Płeć: K M ; **Wiek:** poniżej 18 lat ; 18-30 ; 31-45 ; 46-60 ; powyżej 60 .

Wykształcenie: podstawowe ; gimnazjalne ; zasadnicze zawodowe ; średnie ; licencjat ; wyższe .